

Хальмгин бичачнрин хургиг тосдж

Эн джилин август сард Хальмгин бичачнрин гурвдгч хург болхми. Советск Хальмгин ури үгин литературт эн ик төр болджана.

Эн хург. 1937 джил болон Хальмгин бичачнрин ури үгин литературин хойрдгч хург болон хөөтк тууджлгч ик хаалгын ашиг диглхми. тегд энүнэс иштэггяр эндр өдр мана өмн тавгддгх ддгч төрмүд хагьлгдхми.

Хальмгин бичачнрин хург ик гидгч, өргмдгтэ оичта цагла харгьджана.

Цөөкн хонг хооран. Хальмг автономн гьгчиг Хальмг Автономн Советск Социалистическ Республикд хуврэхин тускар СССР-н Дед Советиц Президиумин Указин үгмүд цуг парг делкэд донгьддг соньсгдв. Хальмгин күч-көлсчир эн ик байрта заньгиг зүркни өргмдгтэггяр тосад. Төрски Коммунистическ партьдан болн Советск правительствд хальмг олт-амтнд үзүлдгх ик килмдгдн халун хантан өргцхав.

Республик токтлгын, цуг күч-көлсчирин ик гидг байрта бахта йовдл болдж гарв.

Удл уга республикин күч-көлсчир хальмг олт-амтн Арсэд ирдж орад 350 джил болон өөниг темдглхми.

Хальмг олт-амтн эврэ дурарн Арсэд ирдж орлгын—энд өвртэ гидг ик прогрессивн чинртэ йовдл болсми, эн багь келн-амтнэ хув-джиргьлиг алдр орс олт-амтила ниилүлгч тууджлгсн темдг болдж гарсми.

Зүг орс келн-амтилэ өөрхнэр селвлдгд бөөлгын, хальмг амтид эдн даньгин өдг ах-дүүгын донь, хальмг келн-амтн эврэн тустан бөөлг болн эврәнн экономикан, культуран шунмгьгагяр делгрүлх эв-аргь учрасми.

Республикин күч-көлсчир селәнэ өдл-ахун кесг олт аньг көдлмштэн эн джил айта гидг күцвртэ болцхав. Мана колхозмуд болн совхозмуд госу-дарствд 10 сай пуд буудя орудг өгв. Селәнэ эдл-ахун күч-көлсчир, олна малд хойр джилд күрх хот белдхин төлэ зүткдг йовцхана.

Социалистическ Хальмг, экономическ болн культури өргмджин хаалгьар цаарандан итклтэггяр йовдг йовна.

Хальмгин ури үгин литератур болн республикин бичачнрин цуг организаци зөвэр күцвртэггяр, өдгэ цагин бөөдлэс гарцах даалгьврта төрмүд хагьлхдан белнэр гурвдгч хур-турн ирджәнэ.

Хальмгин ури үгин литературин үүдэсн кесг олт сән-сән, гүн чинртэ произведеньс бөөнэ. Болв өдгэ парг ганцхн энүнэ туск төр хагьлгд-джакх мана үүдэгч церглэчир ик гидг көдлмш кецхэх зөвтэ, эннь—ода чигн хагьлгдэд уга, мана литературт бөөх шишлнэ төрмүд. Социалистическ Хальмгин газрт цуг мана орн-нутгла адлар, джиргьл булыглад бөөнэ, олт-амтнэ күч-көлснн күцв-рмүд, соньн йовдлмуд өдр болгын үүд-нэ. Республикин цуг газрар делг-

үдэн шин тосхлгс кегдг йовна. Эннь-зах уга өргн теетт кесг миньгьм отармуд болн гуртс идшилнэ, эдниг халэдг-асрдг, шим-шүүснн бөөд-үлхнн төлэ тасрхан угагьар чидлэн арвлггэ зүткдг хөөчир болн үкрчир, цуг малчир даньгин эн отармудин болн гуртснн ардн дэхцхана. Эднэ күч-көлсн, эднэ оньгн, эднэ алтн гарн мана Алдр Төрскнэ зөөриг өдр болгын улм өск-нэ.

Мана бичачнрин өмн, үүдэлгын у хаалгь секатэ, кесг олт соньн болн ода чигн бичгдэд уга төрмүд бөөнэ. Зүг теднэ халун зүркнэ цаглагьан хэрү өгтхэ, бичнэв гихлэ, бичх төр-мүд даньгин олдхми.

Хальмгин бичачнрин гурвдгч хург — зүг хальмг ури үгин литера-турин үүдэсн тоотинь халэдг-шүү-лгн биш, бичач болгьниг, поэт болгьниг, драматург болгьниг халэдг-шүүлгн.

Үүдэгч көдлмшч болгын эн өдр-мүдт эврәнн өмн бөөх зурагьан сән-нэр ухалдг темдглх зөвтэ, эврәнн бичсн, үүдэсн тоотан шалгьдг халэ-гьэд, үнлэд, сул тоотан, дуту-дун-дан илдкэд, шин төр эклдж хагьлц-хах зөвтэ.

Бичачир олт-амтилэ харгьдг кү-үндлгн, колхозмуд болн совхозмуд эргдг йовлгн, умшачирлагьан хар-гьлгн — эднэ үүдэгч көдлмшин зу-радн нег ик чинртэ төр. Сүүлин цаг-т хальмг бичачир кесг дакдг рай-одар йовдг, колхозмуд, совхозмуд эргдг умшачирлагьан байрта кевэр харгьджацхав. Эн олзта кергиг цаарандн чигн делгрүлдгх кергтэ.

Интеллигенц улсала, багширла, се-ләнэ эдл-ахун специалистирлэ, нау-кин болн культури көдлэчирлэ, жур-налистирлэ залгьлдата бөөлгн, мана бичачирт ик донь болон дееран, олзта болхми. Эн амтнэс мана бичачир кесг олт чинртэ, кергтэ сүв-селвгүд сонь-сх билэ. Эн улсала дару - дарунь харгьдг күүндэд, бичачир эврәнн үүдэгч төринн аш диглэд, ури үгин өдгэ цагин төрмүдэр күүндвр кедж бөөх зөвтэ.

Сүүлин джилмүдт мана литератор-мудин зерглэнд эклдж бичдгх кесг багьчуд ирцхав, эднэ бичсн тоотн ури үгин ик күцлгтэ эс болдг болв чигн, эврәнн ухан-седклэрн, бичсн произведеньсинн чинрэрн, иргч кү-цврмүдэн үзүлдгжэцхана. Эднэ бичсн тоотин голлгчн — кехэр-күцэхэр, уралан йовхар, зогсадж болшгө чидл-тэггяр зүтклгн. Дорас өсдг йовх багьчудт цуг халхасн донь-түшгэн күргдгжэхми.

Хальмг бичачнрин гурвдгч хург, бичачнрин организацин болн онц бичачнрин үүдэсн тоотин ашиг диг-лэд, эн туст бөөх болн мана литера-турт бөөх цуг дуту - дундиг күтц кевэр хагьлад, илдкэд, өмнэн бөөх төрмүдиг сәннар, тодрхагьар үздж темдглх. Эн хург — Советск Хальм-гин ури үгин литературин туудж, күндтэ орман ээлхнэ лавта.